

Guds rike, kirken og verden

Den nytestamentlige gudsrikeforståelsens normative betydning for misjonal menighetsutvikling¹

Lars Råmunddal

Innledning

Når det i denne artikkelen settes søkelys på den nytestamentlige gudsrikeforståelsens normative betydning for menighetstenkning og menighetsbygging i dag, innebærer dette at forfatteren er av den oppfatning at det ikke er likegyldig *hvordan* vi utvikler en menighet. Prinsipielt talt er det verken den kirkelige tradisjonen, samtidskulturen eller for den saks skyld viktig erkjennelse fra organisasjons- og ledelsesfagene som skal sette den normative standarden eller agendaen for menighetsutviklingen. Det er det nemlig Bibelens normative tale om kirken eller menigheten og dens utspring i Guds rike som bør gjøre. Jeg spør her: *Hvilke normative føringer ligger i den nytestamentlige gudsrikeforståelsen for misjonal menighetsutvikling i dag?* Dette er et spørsmål som jeg vil argumentere for at bør være helt grunnleggende i forhold til å utvikle teologi og strategi for menighetsutvikling i dag.

Formulert som en antakelse som vil være viktig for behandlingen av problemstillingen (se kursivert tekst over), er at man ikke blir i stand til å forstå hva som er kirkens sanne vesen, dens særegne karakter og dens oppdrag i verden, uten å avklare hva som er kirkens plass og funksjon i forhold til Guds rike. Dette er gammelt og kjent tematikk innenfor både bibelvitenskapen og ekklesiologien, men de siste tiårene har det vokst fram en konsensus om at forståelsen av kirken – og dens misjonale identitet og karakter, må starte med en forståelse av hva Guds rike handler om – og spesielt av hva (det bibelske) forhold mellom Guds rike, kirken og verden er, (Van Gelder 2000:74).² C. Van Engen

¹ Denne teksten er brukt i undervisning på bachelor- og masternivå og er gjort tilgjengelig i: *Perspektiver på menighetsutvikling og endringsledelse. Kompendium for Master i ledelse og menighetsutvikling*, 2014/2017. Artikkelen inngår også som kapittel i boken *Bygge kirke. Bidrag til en teologi for menighetsutvikling*. 2019, jf. <https://ramunddal.com/>

² For aktuell litteratur, se Van Gelder (2000), se fotnote 2 i kapittel 4.

(1991:114–117) sier at det bare er gjennom å forstå kirkens relasjon til Guds rike at kirken kan forstå sin misjonale relasjon til verden. I dette ligger at det er gjennom kirkens tilstedeværelse (i ord og budskap – og gjerning og diakoni) i verden/kulturen at Guds rike kan synliggjøres og virkeliggjøres. Dette får selvfølgelig konsekvenser også for hvordan man forstår og utfører kirkens oppdrag i verden og for hvordan man velger å organisere kirken eller menigheten, (Van Gelder 2000:101-184).

Et sentralt anliggende i artikkelen vil være å vise at det ligger normative føringer i Det nye testamentets måte å presentere Guds rike på ikke bare i forhold til ekklesiologien generelt, men også i forhold til misjonal menighetsutviklende tenkning og praksis. Generelt sett kan man si at ekklesiologiens normativitet bygger på det samlede bibelske vitnesbyrde om kirken eller menighetens natur og tjeneste og oppgave. I forhold til andre måter å uttrykke hva kirkens vesen og oppgave er – og som man finner i NT – kan vi si at forholdet mellom Guds rike og kirken er overordnet og fungerer som en forståelsesramme i forhold til andre måter å uttrykke det spesielle ved kirken på. I første del av artikkelen vil jeg gjøre mer utførlig rede for den ekklesiologiske normativitetens karakter, og spesielt hvordan gudsrikeforståelsen forholder seg til andre normative utsagn om kirken i NT. Artikkelens andre hoveddel vil handle om hva som særpreger presentasjonen av Guds rike i NT, og hva forholdet er mellom Guds rike, kirken og verden ut fra NT. Og endelig vil jeg si noe om hvilke implikasjoner den nytestamentlige måten å forstå forholdet mellom Guds rike, kirken og verden kan ha for misjonal menighetsutviklende tenkning og praksis i dag.

Gudsrikeforståelsens normative karakter

Litt om ekklesiologiske normativitetstyper

Den måten å tenke teologisk og ekklesiologisk normativitet på som anvendes i denne artikkelen, bygger på den normativitetsforståelsen som presenteres hos Råmunddal og Barbosa da Silva (2016). Sentralt her er spørsmålet om hvordan man skal tilrettelegge forholdet mellom teologisk normativitet og empirisk praksis. I denne forbindelsen utvikler Råmunddal og Barbosa da Silva en modell der det skilles på ulike normativitetsnivåer og på ulike empiriske områder eller felt der den teologiske normativiteten slår inn med ulik tyngde (eller får ulik anvendelse). Og det skilles her mellom tre normativitetsfelt.

Den teologiske kjernenormativiteten består av det sentrale bibelske budskapet eller kerygma om Jesus Kristus – det Dunn betegner som «the unifying centre of Christianity» (Dunn 1977/2006:203–213). En måte å uttrykke denne kjernenormativiteten på er eksempelvis den apostoliske trosbekjennelsen – som har bred økumenisk tilslutning (Skarsaune 1997:38ff.). I ekklesiologisk sammenheng, vil NTs samlede vitnesbyrd om kirkens eller menighetens bibelsk beskrevne natur og funksjon være en viktig del av det vi her kaller kjernenormativiteten. Her er det ikke snakk om de konfesjonelle særuttrykkene av kirken, men den bibelske beskrivelsen av hva kirken og dens oppdrag er. Dette

normativitetsnivået har å gjøre med de grunnleggende og «åpenbarte» sannhetsspørsmål i den kristne tro. Det kan beskrives på ulike måter, men poenget her er at de grunnleggende sannhetene som den teologiske kjernenormativiteten omtaler, ikke kan overprøves empirisk.

Det som i nevnte artikkel kalles *det konfesjonelle normative feltet*, består av utsagn og standpunkter som også uttrykkes i Skriften, men som i sin utforming og anvendelse er betinget av bestemte historiske og kulturelle forhold. Her er det snakk om de mer konfesjonelle uttrykk for den kristne tro. Fra kirkehistorisk synsvinkel er det rimelig å si at kirkelige ordningsspørsmål er et typisk eksempel på et område der man i noen kirkelige tradisjoner tolker bestemte bibeltekster normativt, mens man i andre tradisjoner ikke gjør det. Både den del av den ekklesiologiske normativiteten som vi kaller kjernenormativitet, og den delen som vi kaller den konfesjonelt tolkende normativiteten – vil ha sitt bruksområde og sin anvendelse i kirkers og menigheters liv og i praktisk menighetsutviklende tenkning og praksis. På *det operative planet*, dvs. i kirkens praksis, slår begge de nevnte normativitetstypene inn med noe ulik styrke. Men på det operative området man er friere til å anvende empirisk kunnskap og erfaring enn på de andre områdene.

Når jeg i denne artikkelen spør om den nytestamentlige gudsrrikeforståelsens normative karakter og funksjon i kirken, vil det være viktig å poengtere 1) at gudsrrikeforståelsen gir den ekklesiologiske kjernenormativiteten en helt bestemt karakter – og 2) at gudsrrikeforståelsen vil – som andre normative utsagn om kirken, måtte sette sitt preg på menighetsutviklende tenkning og praksis både på kirkesamfunnsnivå (jf. det konfesjonelle normative feltet) og i lokale menigheter (jf. operativt felt). Mer om dette i det følgende.

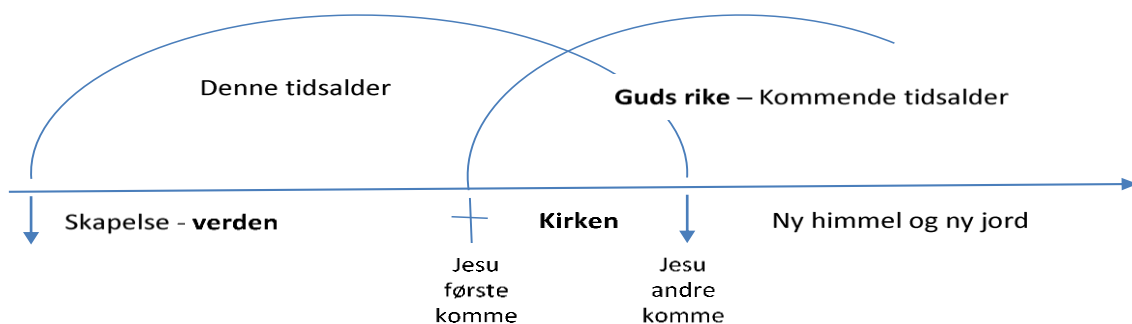
Hva særpreger gudsrrikeforståelsen som ekklesiologisk kjernenormativitet?

Først noen ord om gudsrrikeforståelsens betydning som ekklesiologisk kjerne-normativitet, jf. pkt. 1 over. Den ekklesiologiske kjernenormativiteten handler som sagt om NTs samlede vitnesbyrd om kirkens eller menighetens bibelsk beskrevne natur og funksjon. De nytestamentlige historiske skriftene forteller om hva de første kristne, deriblant apostolene og de som stod Jesus nærmest, tenkte om menigheten eller kirken, og om hvem de var – de som trodde på Jesus og som samlet seg i hans navn. De første kristnes store utfordring var nemlig å forstå – og sette ord på – hva menigheten eller kirken var, både i lys av Jesu ord og gjerning og i lys av Det gamle testamentets tale om Guds frelsesplan med verden og om gudsfolkets plass og rolle i denne planen.

De ulike nytestamentlige forfatterne har ulike måter å beskrive og forklare denne sammenhengen på. De tre første evangeliene (synoptikerne) har fokus på Guds rike kommet til jord og representert ved Jesus Kristus, samt den første disippelkretsen rundt Jesus. Paulus har hovedfokus på kirken som Kristi kropp og hva dette betyr både for relasjonen til Gud, til og mellom medkristne – og endelig i forhold til kirkens relasjon til verden. Johannes-skriftene betoner hva tros- og disippelrelasjonen til Jesus innebærer. Skriftene

som bærer Peters navn, har fokus på Kristus-etterfølgelsens velsignelse og dens pris. Jakob snakker om de kristens etiske liv. Disse forskjellige og forfatteravhengige vitnesbyrdene om kirkens vesen og funksjon er verken gjensidig motstridende eller hver for seg fullstendig utfyllende – i den betydning at de sier «alt» om kirken. Tvert imot betoner de forskjellige sider av den samme virkeligheten som de alle forsøker å beskrive. Og alles vitnesbyrd er normative i den forstand at det de sier om kirkens eller menighetens natur og tjeneste, er sanne og gitt til etterlevelse og som rettesnor i den kristne kirke.

Som nevnt i innledningen, er gudsrikeforståelsen den forståelsesrammen som alle andre beskrivelser, bilder og utsagn om kirken hører hjemme i eller under. Slike utsagn og bilder beskriver kirkens natur og oppdrag i den tidsperiode som frelseshistorisk sett er gitt kirken, det vil si fra Jesu første komme og pinsedag – til Jesu gjenkomst (se figur 1). Sånn sett kan man si at alle slike bilder og utsagn har tidsbegrenset gyldighet. Teologisk sett vil det være slik at gudsrikeforståelsen har en «normativ prioritet» i forhold til andre aspekter ved kirken. Det var Guds rike som «kom først». Kirken er et resultat av Guds rike – ikke motsatt. Guds rike er en fullkommen størrelse, kirken er ufullkommen i sin jordiske skikkelse. Guds rike er evig, kirken er tidsbegrenset. Det er Guds rike som skal sette agendaen for kirken, ikke motsatt. I modellen nedenfor (se figur 1) vises forholdet mellom Guds rike, kirken og verden i et frelseshistorisk perspektiv. Artikkelenes hovedbegreper er merket med fete typer.

Figur 1: Modell som illustrerer forholdet mellom nåværende og kommende tidsalder i et frelseshistorisk perspektiv.

I den følgende behandling av denne artikkelenes hovedbegreper er det Gudsrike-begrepet som blir mest dominerende, noe problemstillingen også angir tydelig.

Kirken eller menigheten i et gudsrikeperspektiv

Hva er Guds rike? En bibelteologisk sammenfatning³

Både det hebraiske ordet (*malkut*) og det greske ordet (*basileia*) for «rike» har en dobbel betydning: Kongeherre-dømme, som har en abstrakt betydning, og kongerike, som har en mer konkret betydning. Men selve grunnbetydningen av begrepet Guds rike i Jesu forkyndelse er Guds kongelige regime, det at Gud styrer som konge. Det viser også ordets bruk både i GT og NT, (jf. Sal 103,19; 145,11–13 og Matt 6,10 hvor «riket» knyttes sammen med det å gjøre Guds vilje). «Guds kongedømme» vil derfor være den mest dekkende oversettelse av det greske ordet *basileia* – både av språklige og saklige grunner. Det skal imidlertid føyes til at uttrykket «Guds kongedømme» også innbefatter tanken om det området som er under Guds innflytelse. Og derfor kan det i visse tilfeller best oversettes med «Guds rike», for eksempel når det er tale om «å gå inn i» eller utelukkes fra Guds rike (Matt 5,20; 7,21–23; 18,3; 19,23–24; 21,31; 23,13). Begrepet «Guds kongedømme» markerer imidlertid sterkere enn begrepet «Guds rike» uttrykkets grunnleggende betydning – og da ikke minst tydeliggjøres at i Guds rike er det Gud som er konge. Og er Gud konge, er det hans vilje som skal råde og hans vilje som skal skje i menneskers liv. Da vil også et menneske ha det godt med sin Gud, ha det godt med sine medmennesker og med seg selv – og i dag bør vi vel også legge til – godt med naturen.

Hos døperen Johannes, Jesu forløper og veirydder, er forkynnelsen av Guds kongedømme preget av sterke domsord og et radikalt omvendelseskrav (Matt 3,1ff). På denne bakgrunnen står Jesus fram med sitt budskap om Guds kongedømme. Guds kongedømme var på mange måter *det* sentrale temaet i Jesu offentlige forkyndelse, jf. uttrykk som: «Vend om, for himmelriket er nær!» (Matt 4,17). «Guds rike» betegnes som «himmelriket» hos Matteus. Det er rimelig å tro at Jesus har brukt både begrepet «Guds rike» og «himlenes rike», men Matteus er alene om å bruke begrepet «himlenes rike». Saklig sett betyr imidlertid «Guds kongedømme» og «himmelens kongedømme» det samme, jf. for eksempel Matt 5,3 og Luk 6,20. Gudsríkets sentrale plass i Jesu forkyndelse tydeliggjøres ikke minst i Matteusevangeliet sine store taler av Jesus. Hver tale har sitt tema om Guds kongedømme og gir et dypt innblikk i dets karakter og funksjon: Bergprekenen kap. 5–7 kan sies å være kongedømmets grunnlov; misjonstalen i kap. 10 handler om forkynnelsen av Guds kongedømme i denne verden; liknelsestalen i kap. 13 handler om Gudsríkets vekst; disippeltalen i kap. 18 om hva som særpreger fellesskapet i Guds rike; og endelig talen om de siste ting i kap. 24–25 om Gudsríkets fullendelse.

I Jesu forkyndelse om Guds rike kommer rikets dobbelt-karakter også tydelig fram, dvs. det faktum at Guds kongedømme har både en nåtidig og fremtidig karakter. Gudsríkets nåtidskarakter kommer til uttrykk på flere steder: Matt 4,17; 12,28; jf. 11,5ff

³ Denne bibelteologiske gjennomgangen av Gudsrike-begrepet, bygger spesielt på følgende litteratur: Mæland 1976:24–30; Ladd 1974/1983:111–119; Dunn 1998; Goppelt 1998; Guthrie 1981, Aalen 1974.

og Luk 17,20–21. Guds kongedømme er en virkelighet her og nå. Jesus forkynner at Guds kongedømme er kommet nær: «Fra den tid begynte Jesus å forkynne: Vend om, for himmelriket er kommet nær.» (Matt 4,17). Det betyr ikke at Gudsriket er i nærheten eller like rundt hjørnet. I lys av Jesu forkynnelse totalt betyr ordet at Guds kongedømme er en nærværende virkelighet i personen Jesus Kristus. I evangeliene understrekes det at Guds kongedømme er kommet nær i vår verden ved Jesu egen person, hans ord og gjerning, og på en helt unik måte: «Er det ved Guds Ånd jeg driver ut de onde ånder, da er jo Guds rike kommet til dere.» (Matt 12,28). Jesu undergjørende virksomhet med helbredelse av syke og seier over Satan er tydelige tegn på at Gudskongedømmet er kommet som en dynamisk virkende kraft i vår verden. «But this reign of God is about the dynamic presence of God's redemptive power confronting the forces of evil and restoring life to its fullness – God's redemptive work», sier Van Gelder (2000:75).

Guds kongedømme er så nær knyttet til Jesus at det så å si er personifisert i ham. Derfor innbyr også Jesus mennesker, ikke bare til Guds rike, men til å komme til ham personlig, Matt 11,28. Gudsriket er nærværende og «virksomt» gjennom Jesus Kristus, men samtidig forkynner Jesus at det hører fremtiden til: Gudskongedømmets fremtidskarakter kommer til uttrykk på flere steder, f. eks. i Matt 25,34 som er knyttet sammen med Jesus gjenkomst i herlighet: «Så skal kongen si til dem på sin høyre side: Kom hit, dere som er velsignet av min Far, og ta det rike i eie, som er gjort i stand til dere fra verdens grunnvoll ble lagt.» jf. Matt 8,11; 13,43. Guds kongedømme er altså noe som kommer i fremtiden (endetiden) og er en utfoldelse og fullendelse av det nåtidige Gudskongedømme, Matt 26,29. Til denne tale om at Guds kongedømme har både en nåtidig og fremtidig karakter, hører Jesu tale om at det finnes et skille mellom «denne verden» og «den kommende verden», Matt 12,32; jf. Mark 10,30; Luk 20,34. Det er Jesu gjenkomst som vil markere avslutningen av denne tidsalderen og som innleder den kommende, Matt 19,28; 24,3.

Guds kongedømme har brutt inn i vår verden, ikke ved revolusjon, eller evolusjon, men som et verk av Gud ved Jesus Kristus. Guds mektige kraft er i funksjon her og nå slik vi ser det demonstrert i Jesu virksomhet: Evangeliet forkynnes, mennesker helbredes og undere skjer, Matt 11,5. Men Guds kongedømme får sitt fulle og hele gjennombrudd først i den kommende verden (se figur 1). Det skjer når Jesus kommer igjen til dom og frelse. Da først skal hans kongemakt realiseres på en fullkommen måte, Matt 19,28. Guds fremtidige kongedømme er en unik utfoldelse av det nåtidige i kraft og herlighet. Fellesnevneren for det nåtidige og fremtidige Gudsriket er at Gud styrer og hans vilje skjer. Det må her understrekes at den makt det er tale om, ikke er noen form for fysisk makt eller tvang, men en makt med kjærlighetens fortegn. Det er Guds kjærlighets makt som er i funksjon med menneskers frelse og velsignelse som mål. Gud vil først og fremst frelse, og Guds Messias er *frelser*-konge.

Budskapet om Guds kongedømme framstilles i evangeliene som et *evangelium* (en glad nyhet) og med Jesus som evangelist, Matt 4,23; 9,35; 24,14; jf. 11,5 og 26,13.

Jesus forkynte gode og gledelige nyheter om frelse fra Gud: Dette frelsesbudskapet gjelder alle mennesker, jf. Matt 22,1ff. Frelsesgaver gis mennesker uten fortjeneste og verdighet. Frelsesgoder nevnes for eksempel i Bergprekenens saligpriseringer, Matt 5,1–11. Frelseskrefter er i funksjon med hjelp til mennesker i nød, Matt 11,4–6. En unik frelsesgave som tilbys mennesker er syndenes forlatelse, Matt 9,6. En annen unik frelsesgave er Den hellige ånd, Matt 3,11. Den hellige ånds gave sammen med de andre frelsesgoder viser at den messianske tid som profetene bar bud om, er kommet, Joel 3,1ff; Jes 35,5ff; 44,3–5; 61,1ff; Jer 31,3ff; Esek 36,25ff).

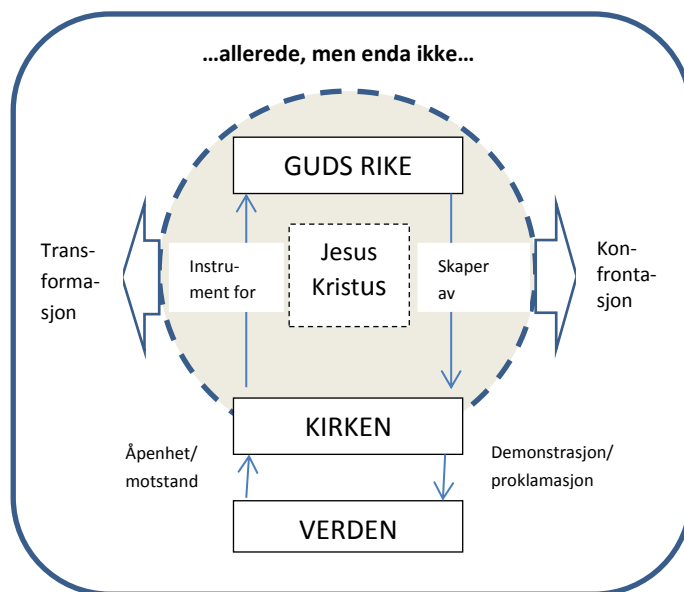
Frelsesgavene tilegnes gjennom omvendelse og tro, Matt 4,17; jf. Mark 1,15. Omvendelse (gr. *metánoia*) betyr egentlig «sinnsforandring». Omvendelse i nytestamentlig betydning med dype røtter i den gammeltestamentlige omvendelsesforkynnelse, er sinnets forandring som medfører helomvendning til Gud i holdning og handling. Det er altså tale om en ny livsorientering: Omvendelse betyr brudd med det gamle livet (anger over synd) og oppbrudd i retning av Gud (tro, som er å ta imot frelsestilbudet og overgi sitt liv helt til Gud). Budskapet om Guds kongedømme inneholder derfor en sterk appell til det enkelte mennesket om å ta imot evangeliets budskap. Betingelsen for å komme inn i Guds rike er ikke menneskelig prestasjon eller ytelse (som fariseerne hevdet), men er menneskers reaksjon eller valg på Guds frelsende initiativ, Guds nåde og frelsesgave.

Utenom de synoptiske evangeliene brukes begrepet «Guds rike» relativt sjelden i Det nye testamentet. I Johannesevangeliet forekommer uttrykket kun i kap. 3,3 og 5. Lukas bruker uttrykket enkelte ganger for å beskrive innholdet i det kristne budskap – for eksempel Luk 8,12; 19,8. Eller brukes begrepet i NT mest om det framtidige herlighetsriket. Uttrykk som for eksempel «arve Guds rike», jf. 1 Kor 6,9–10; 15,50; Gal 5,21; Ef 5,5 gjenspeiler dette. Forkynnelsen av rikets frambrudd i nåtiden er, uten bruk av termen, tatt opp i budskapet om Jesus Kristus som Herre (*kyrios*) og i tanken om det nye gudsfolket, kirken. Uttrykket i 1 Kor 4,20, «Guds rike består ikke i ord, men i kraft», tyder på at Paulus tenker seg at Gudsriket og kirken «overlapper». (Jf. også Rom 14,17). En differensiering mellom det nåtidige Kristi rike og det framtidige Gudsriket er antydnet i Kol 1,13 og 1 Kor 15,24. Hos Paulus kommer for øvrig «allerede, men enda ikke»-perspektivet (jf. Sandnes 1996:108ff.), tydelig fram. Samtidig som de troende har erfart det nye livet (2 Kor 2,16) – ser en fram til å arve det evige liv (Gal 6,8). Samtidig som de troende allerede er frelst (Ef 2,5) og er allerede nå nye skapninger i Kristus (2 Kor 5,17) – venter de på den endelige frelse (Rom 13,11). Samtidig som de troende er reist opp til det nye livet med Kristus (Rom 6,4) og allerede nå er satt med Kristus i himmelen (Ef 2) – så lengter kristne etter oppstandelsen som noe framtidig (2 Kor 5,4).

Hva er forholdet mellom Guds rike, kirken eller menigheten og verden?

Den foregående oversikt over bruken av Gudsrike-begrepet i NT (og da spesielt i evangeliene) viser hvor viktig og sentral tanken om Guds rike er for Bibelens syn på mennesket, syn på verden, syn på frelsen – og selvfølgelig (som jeg er spesielt opptatt av her) – syn på kirkens/menighetens natur og for dens tjeneste og misjonsoppdrag. I all hovedsak kan

man si at alt det som kan sies om Guds rike også handler om – og gjelder for – kirken eller menigheten. Men siden det er slik at det ikke er snakk om identifikasjon mellom Guds rike og kirken eller menigheten (Ladd 1974/1983:111–112), vil det være nødvendig å presisere hva forholdet mellom Guds rike og kirken egentlig handler om. Modellen nedenfor (figur 2) fanger opp mange av de mest sentrale temaene og begrepene ut fra den bibelske forståelse av hva forholdet mellom Guds rike og kirken eller menigheten og verden handler om.

Figur 2: Modell som illustrerer forholdet mellom Guds rike, kirken og verden på en systematisk måte ut fra sentrale begreper og temaer. (Relasjoner i modellen og som er angitt med piler, forklares i påfølgende tekst).

Stiplet ring i modellen skal illustrere at kirken og Guds rike er svært nært forbundet. Man kan si at Guds rike er skaper av kirken. Guds rike er med andre ord årsaken til at kirken har oppstått. Kirken er også et instrument for Guds rike. Utenfor Gudsríkets og kirkens “område” (jf. stiplet ring) finnes verden – som både Guds rike og kirken alltid må relateres til. Begrepet verden går her på både skaperverket, menneskeheten og den falne, syndige verden.⁴ Forholdet som Guds rike og kirken har til verden, preges av en dobbelthet: Synden og ondskapen konfronteres med Guds ords sannhet og Jesu godhet – og evangeliet forkynnes i Åndens kraft til livsforvandling og transformasjon av både mennesker og

⁴ Begrepet “verden” er en oversettelse av det greske *kosmos*. Ordet kan i NT betegne jorden eller universet, hele skaperverket, Matt 13,35; Joh. 21,25; Apg 17,24; Rom 1,20; Hebr 4,3. Ordet kan også stå for menneskeheten, Matt 5,14; Joh. 1,9; 3,16–19. Og endelig kan ordet betegne menneskeheten i dens falne og opprørske tilstand i forhold til Gud, Ef 2,2; Joh 7,7; 1 Kor 2,12; Gal 4,3; 1 Joh 4,5. Til NTs bruk av begrepet, se Gerhard 1971: vol. VIII.

samfunn. Man kan også si at kirkens forhold til verden også preges av en dobbelthet. Kirken proklamerer og demonstrerer evangeliet i ord og handling – og møter både åpenhet og motstand i verden. Og både Gudsríkets og kirkens forhold til verden preges av at Guds ríket er kommet til verden i og ved Jesus Kristus og ved Åndens nærvær i kirken – som en forsmak på det kommende Gudsríkets tilstander. Samtidig vil det kommende Gudsríkets herlighet og kraft aldri kunne fullt ut realiseres i den falne verden.

Det er altså et nært forhold mellom Guds ríke og kirken. Og det som knytter Gudsríket og kirken sammen, er Jesus Kristus. Van Engen sier dette slik:

The kingdom of God and the Church are interrelated precisely in the person of Jesus Christ, who is at once King of the kingdom and Head of the Church. The believer in Jesus is brought into God's *kingdom* in space and time through redemption in Jesus Christ, the "head of the body, the *church*." This transfer is made by the Father who dwells in Christ in his "complete being" (Col 1:13–19) (Van Engen 1991:108).

At Jesus Kristus på en og samme tid er frelseskonge (Messias) i Gudsríket og hodet for kirken, innebærer blant annet at Jesus-troende i kirken "gjenkjenner" og identifiserer seg med den Jesus som forkynner og demonstrerer Gudsríkets velsignelse og kraft i evangeliene. Den Jesus som taler om – og representerer – Guds ríke, taler også om Guds vei og vilje i troendes liv. Hans forkynnelse og hans gjerninger, hans liv, død og oppstandelse, som jo er helt sentralt i opprettelsen av Guds ríke i denne verden, er samtidig grunnvollen for kirken og det sentrale for de kristne som tilhører kirken eller menigheten, jf. 1 Kor 3,11.

Modellen (figur 2) viser også at Guds ríke og kirken eller menigheten ikke er identiske, men at det er en nær sammenheng mellom dem. Kirken har sin opprinnelse og bakgrunn i Guds ríke. I dette ligger blant annet at dersom Jesus Kristus ikke hadde kommet for å etablere Guds ríke, ville det ikke ha vært noen kristen menighet, noen kirke. Derfor er det belegg for å si at det er Jesus Kristus som i og gjennom sin forsoningsgjerning (jf. Rom 5,10; 2 Kor 5,18–20; Kol 1,20) og sendelsen av Ånden (se Joh 20,22; Apg 1,8; 1 Kor 12,13) – som *skaper* kirken, (jf. Ladd 1974/83: 113). Og denne – av Jesus og Ånden – skapte kirke er ikke kalt til å leve sitt eget liv eller å ha sin egen agenda, men den er kalt til å være Gudsríkets representant – og *et instrument* for Gudsríket, (jf. Ladd 1974/1983: 116). Van Engen sier dette slik:

This means local churches cannot be ends in themselves, for the Church is not the final goal of mission. Local churches are, rather, the instruments of something greater than themselves: They are tools of the kingdom of God (Van Engen 1991:111).

Slik Guder (1998:97–102) framhever, blir kirken eller menigheten et instrument for Gudsríket i og med at den utgjør det fellesskapet (*community*) av mennesker som ved

troen og Ånden er blitt en del av Guds rike, ved å være en tjener (*servant*) for Riket – og endelig ved å være Gudsríkets budbærer (*messenger*) i denne verden. Guds rike blir realisert – og er «i virksomhet» – i denne verden når kirken eller menigheten lar Kristus være konge og Herre, dvs. når den gjør hans vilje, (jf. Matt. 6,10). Gudsríkets tilstedeværelse i kirken og i gudsfolket handler med andre ord om at Guds vilje og makt skal kunne synliggjøres i denne verden. Når dette betones, vil betegnelsen *Guds kongedømme* (brukt om det sted der Guds vilje skjer fyldest) være å foretrekke. Jesus Kristus var den som på en fullkommen måte realiserte Guds vilje i denne verden, (jf. Joh 4,34; 6,38). Men Guds kongedømme har også relasjon til den kristne menighet som et operasjonsområde for Guds vilje, dvs. som et sted i verden der Guds vilje oppfylles i den grad de mennesker som overgir seg til Gudsríkets og menighetens intensjon og mål, slik Jesus lærer disiplene å be, Matt 6,9–13.

I modellen (se figur 2) brukes ordet *transformasjon* for å antyde hva Guds tanke med kirken er i forhold til verden. Begrepet transformasjon brukes her ikke i betydningen at verden sakte, som i en langsiktig prosess, utvikler seg eller forvandles til Guds rike som en følge av den kristne kirkes påvirkning på samfunnet og verden.⁵ Transformasjonen skjer nemlig ved at (enkelt)mennesker får sine liv forvandlet ved å ta imot Kristus og oppleve Åndens nyskapende kraft. Dermed kan også samfunnet, kulturen og eventuelt politikken påvirkes og tidvis transformeres etter Gudsríkets idealer. I foregående gjennomgang av Guds rike slik dette presenteres i evangeliene, er det tydelig at Jesus demonstrerer Gudsríkets transformative kraft i denne verden. Han tilgir synd og gir mennesker en ny livsstart. Han helbreder syke og gir håp for fattige. Han gjør tegn og under i den fysiske verden – gjør vann til vin, går på vannet, stiller stormen, han metter på underfullt vis tusener av mennesker, og så videre. Alt dette er tegn på at Guds rike har kommet nær i sin transformative kraft. Den kristne kirkes historie – helt fra starten som man kan lese om i Apostlenes gjerninger og brevene i Det nye testamentet – er også et vitnesbyrd om denne transformasjon. Enkeltmennesker, grupper av mennesker, folkegrupper, nasjoner og verdensdeler er opp gjennom historien blitt berørt av evangeliets forvandlende kraft. Og forvandlingen handler alltid om gjenopprettelse, det vil si at det synden har ødelagt og skadet i og av Guds skaperverk gjenopprettes, delvis nå i tiden gjennom den nevnte Åndens foregripende gjerning – og fullkomment i framtiden når Gudsriket skal realiseres i sin fylde og kraft.

Gudsríkets frelsesgoder og gaver tilbys også i og gjennom kirken. Og det er gjennom kirkens tilstedeværelse i denne verden – i ord og budskap og i gjerning og diakoni, i verden og kulturen – at Guds rike kan synliggjøres og virkeliggjøres. Kirkens kall og oppdrag i verden handler både om en *demonstrasjon* og en *proklamasjon* av evangeliet om Jesus Kristus – Gudsríkets frelseskonge og kirkens hode. Kirken eller menigheten er

⁵ Slik tenkning finnes for eksempel i den såkalte post-millennarismen som betoner at Guds rike kommer til å bli opprettet ved evangeliets seiersgang og kristendommens innflytelse i samfunnet, jf. Salvesen 2013:105–107.

Guds rike i funksjon når den forkynner i ord og gjerning evangeliet om Guds kongedømme (dvs. budskapet om Jesus som frelser og Herre). Det var nettopp dette oppdraget menigheten fikk av Jesus med løfte om hans eget nærvær i et misjonsarbeid som krysser alle grenser, Matt 28,16–20. (Ladd 1974/1983:111–119). Sett ut fra verdens perspektiv, kan man snakke om både *åpenhet og mottakelighet* og om *motstand og forfølgelse* i forhold til kirkens forkynnende og diakonale gjerning i verden (se figur 3). Denne dobbeltheten er tydelig i evangeliens beretninger om reaksjonen på Jesu forkynnelse og demonstrasjon av Gudsríkets nærvær, jf. Matt 4,23–25; 10,16–31. Det samme mønsteret avtegnes i Apostlenes gjerningers fortelling om reaksjonene på de første kristnes vitnesbyrd om Gudsríkets forvandlende kraft i denne verden.

Den Gudsríke-representerende oppgave og gjerning kirken har, skjer under stadig *konfrontasjon* med denne verdens nedbrytende og gudsfjendtlige krefter (se figur 2). Og dette vil pågå så lenge som «denne tidsalder» varer, der synden og døden fremdeles eksisterer. Både i evangeliens framstilling av Gudsríkets frambrudd og tilstedeværelse i denne verden gjennom Jesus Kristus og i den øvrige nytestamentlige litteraturens presentasjon av den kristne menighetens liv og tjeneste, er konfrontasjons-aspektet sterkt framme, (jf. Arnold 1997:17–72; Råmunddal 2010:35–47). Konfrontasjonens karakter er imidlertid forskjellig sett i et Gudsríke-perspektiv og i menighetsperspektiv. I et Gudsríke-perspektiv er det snakk om at gudsopprørets og gudsmotstandernes leder, Satan, er overvunnet og beseiret ved Jesu død og oppstandelse, Matt 12,29–30; Joh 12,31–33; Kol 2,14–15; Hebr. 2,14–15. I et menighetsperspektiv er det snakk om at den kristne kirken og den enkelte troende fristes og angripes på forskjellig vis av Satan. Sentralt i apostlenes omtale av denne konfrontasjonen, er imidlertid ikke at de troende skal gjøre motangrep, men *motstand* – de skal forsvare seg mot djevelens angrep, jf. Ef 6,10–20; Jak 4,7; 1 Pet 5,8f. Forskjellen på angrepskrig og motstandskrig er at slagmarken i første tilfellet tilhører fienden, mens den i siste tilfellet er inntatt og fienden beseiret (Råmunddal 2010:42–43). At Jesus ved sin død og oppstandelse har beseiret djevelen, er den tryggheten og det «våpenet» som den kristne kirken og alle de troende har når Satans og denne verdens destruktive krefter skal konfronteres.

Gud rike er – både representert ved Jesus og ved kirken – *en foregripelse* av det kommende Gudsríkets velsignelse og kraft i denne verden. Denne foregripelse er det ifølge Paulus Ånden som står for. Ånderfaringen er «framtidserfaring», det betyr at ved erfaring av Åndens iboen, erfares framtidens Gudsríke, 2 Kor 1,22; 3,6; 5,5; Rom 8,10ff; Ef 1,13f; 4,30; 1 Kor 15,44ff. Og Ånden gis som pant på framtiden, på det kommende Gudsríkets velsignelser og kraft, jf. 2 Kor 1,22; Ef 1,13–14. Dette innebærer at Gudsríket kan erfares allerede nå, men bare som noe foreløpig, som et forskudd – og som noe som ikke er full virkelighet enda, (jf. Sandnes 1996:109–110). «Et forskudd garanterer at totalsummen utbetales senere. På lignende vis forholder det seg med Ånden. Som forskudd er Ånden første del av en totalsum», sier Sandnes (ibid).

Både i forholdet mellom Gudsríket og kirken og i forholdet mellom Gudsríket/kirken og verden er det snakk om et *allerede, men enda ikke*, se modellen, figur 2.

Men det er forskjell på hvordan Gudsrikets velsignelse og kraft slår inn i verden og i kirken eller menigheten. Kirken har fått del i og er en del av Gudsriket ved Åndens iboende nærvær som både er garantien for det som de troende har i vente, men som også gir Åndens nærvær, kraft og gaver inn i den troendes og i det kristne fellesskapets liv, jf. 1 Kor 1,5; 12,1–11; Rom 12,3–8; Ef 4,11–13. I verden synliggjøres Guds rike gjennom menighetens og de troendes tilstedeværelse – og ved formidlingen og forkynnelsen av evangeliet om Jesus Kristus i ord og gjerning. Tegn og under hører med i denne forkynnende demonstrasjonen av Gudsrikets nærvær i verden, men ikke som et entydig og klart tegn på at det er Guds kraft som er i virksomhet – siden også falske profeter og falske messiaser gjør tilsvarende, jf. Matt 24,24, (jf. Hiebert 1994:235–237).

Implikasjoner for menighetsutviklende tenkning og praksis

Jeg spurte innledningsvis om hvilke normative føringer som kan ligge i gudsrikeforståelsen for menighetsutviklende tenkning og praksis i dag. I det følgende er det identifisert slike føringer på tre områder: 1) Gudsrike-forståelsens identitetsskapende betydning for kirken, 2) gudsrikeforståelsens misjonale betydning for kirken – og endelig 3) gudsrikeforståelsens korrigerende og veiledende betydning for kirken.

Gudsrikeforståelsens identitetsskapende betydning for kirken

Jeg har tidligere understreket at Jesus Kristus på en og samme tid er den salvede frelseskongen (Messias) i Gudsriket og hodet for kirken. Og man kan spørre om hva det egentlig innebærer for kirken at Jesus – som altså er Gudsrikets salvede frelseskonge (Kristus eller Messias) – også er frelser og Herre og hode for kirken? Det innebærer at kirken, Kristi kropp og hvert enkelt lem på denne, har del i den salvelse som Jesus Kristus som den salvede frelseskonge besitter, jf. 1 Kor 12,13. Den Åndens salvelse som det her er snakk om, gis ikke utvalgte personer, som konger, prester eller profeter, slik tilfellet var i den gamle pakt. Kristus har nemlig med sitt liv og sin tjeneste oppfylt de gammeltestamentlige lederskapsformene (jf. King 1987:41–45). Konsekvensen av dette blir at den salvelse til tjeneste som alle kristne trenger, er den som Ånden gir gjennom Jesus Messias, dvs. den som Gud selv har innsatt i sin tjeneste. Den salvelse som Ånden gir, er derfor ikke personlig eksklusiv som i GT, men knyttet til det å tilhøre frelseskongen Jesus Messias, og det nye salvede gudsfolket, den nytestamentlige menighet. Og hvert enkelt lem på Kristi kropp, dvs. hver enkelt kristen som tilhører menighetsfellesskapet, har del i den Åndens salvelse, kraft og gaver som tilhører Kristi kropp, jf. 1 Kor 12 og 14, Rom 12,3–8 og Ef 4,11ff.

Som tidligere nevnt, er kirken også et resultat av at Guds rike ble etablert på jorden. Kirken blir til på grunn av og gjennom Jesus Kristus og hans liv, død og oppstandelse. Og man kan spørre: Hva innebærer det at kirken springer ut av/er skapt av Guds

rike? At kirken, de/den kristne, er skapt i Jesu bilde (jf. Rom 8,29) innebærer også at kirken er skapt i Gudsríkets bilde, dvs. kirkens folk er bærer av Gudsríkets kvaliteter, slik Jesus selv uttrykker dette bl.a. i saligprisningene, Matt 5,3–12. De er fattige i seg selv, de sørger i denne verden, de tålsomme og hungre og tørster etter rettferdighet, de er barmhjertige, rene av hjertet og de skaper fred – og de forfølges i denne verden for sin tro og bekjennelse om sin tilhørighet i Gudsríket. Disse kvalitetene vil alltid måtte være en prøvestein for kristnes liv og tjeneste i kirken.

Kirken er altså skapt og formet av Guds rike, men den er ikke identisk med Guds rike. Allikevel er den et instrument for Guds rike, og den representerer Gudsríket i denne tidsalder i verden. Om man spør hva dette innebærer for kirken, vil et åpenbart svar være at kirken alltid er «noe mer» enn hva den framstår som. Uavhengig av hvilken epoke i historien man betrakter den kristne kirke ut fra, vil kirkens liv og tjeneste i verden alltid være beheftet med feil og svakheter, synd og urenheter. Denne delen av kirkens historie er da heller ikke egnet til å gi frimodighet og optimisme i det menighetsutviklende arbeidet i dag. Nettopp derfor må det alltid være slik at den autoritet, den kraft og oppdrift menigheter og kristne trenger for sitt liv i verden og i det oppdraget vi er satt til å fullføre, alltid må hentes i noe annet enn i kirkens noe selvmotsigende historie. Og i dette tilfelle handler dette om det kirken faktisk representerer, nemlig det fullkomne gudsríket og i personen Jesus Kristus.

På bakgrunn av den her beskrevne identitet eller selvforståelse kirken har i lys av gudsríkeforståelsen, kan man si at den visjon, eller de idealer, vi måtte ha – og som vi utvikler – for det menighetsutviklende arbeid, bør alltid ha noe med Guds rike å gjøre. Visjonen er ikke at kirken eller menigheten skal blir stor og mektig, men at mennesker skal vinnes for Guds rike. Idealet handler ikke om at vi skal få menighetsmedlemmer som er formet i vår kirkelige tradisjons bilde, men som er preget av Guds rikes verdier og Jesu bilde. Idealet er ikke at vi skal få etterfølgere som gjør det vi forventer av dem, men at vi maktet å gjøre mennesker til disipler, slik at de blir etterfølgere av Jesus Kristus. Misjonal menighetsutviklende strategi og praksis vil alltid måtte prøves på om vi i kirken og i det lokale fellesskapet maktet å skape en arena der vi i lys av gudsríkeforståelsen har lært oss å tenke stort om kirkens identitet og oppdrag, – og samtidig innse kirkens eller menighetens menneskelige begrensninger.

Gudsríkeforståelsens misjonale betydning for kirken

Som nevnt i innledningen har det de siste tiårene skjedd en endring i forståelsen av misjon – fra misjon forstått som noe kirken eller menigheten *gjør* – til noe kirken *er* – i kraft av sin natur og vesen. Den nyere misjonale bevegelsen har hatt som intensjon å lære den vestlige kirke å tenke nye tanker om sin natur og funksjon i lys av sin egen historie, den aktuelle kulturelle konteksten og dens samtidige utfordringer (jf. Jørgensen 2004:55–67). Guder sier (1998:11–12): “With the term missional we emphasize the essential nature and vocation of the church as God’s called and sent people.” Og Engelsen

(2004:71) understreker at sendelsen av kirken til verden innebærer at *alle lokale menigheter* sendt til verden med frelsens evangelium (jf. også van Gelder 2007 og 2008).

Det har altså ikke bare foregått et paradigmeskifte som får innvirkning på hvordan vi ser på misjon, men det er også snakk om en måte å tenke på og framstille ekklesiologien på. Misjonal ekklesiologi handler egentlig ikke primært om en ny lære om kirken, men heller om en ny (eller fornyet) forståelse av kirkens rolle i verden. Denne «nye» forståelsen kan begrunnes historisk som et oppgjør med den konstantinske arven i den vestlige kirke (Jørgensen 2004:60; Guder 1998:3–7). Men det kan også forstås som en ny – eller fornyet – forståelse av forholdet mellom Guds rike, kirken og verden og samfunnet. C. Van Engen (1991:114–117) sier: Bare gjennom å forstå kirkens relasjon til Guds rike, kan kirken forstå sin misjonale relasjon til verden. I dette ligger at det er gjennom kirkens tilstedeværelse (i ord og gjerning) i verden og i kulturen at Guds rike kan synliggjøres og virkeliggjøres. Dette får selvfølgelig konsekvenser også for hvordan vi forstår og utfører kirkens oppdrag i verden og for hvordan vi velger å organisere kirken eller menigheten, slik Van Gelder (2000:101–184) beskriver.

I denne artikkelens beskrivelse av forholdet mellom Guds rike, kirken og verden har det blitt satt søkelys på to grunnleggende føringer for kirken misjonale liv i verden. 1) I kraft av å være Guds rikes representant i verden har kirken *en misjonal-transformativ funksjon* overfor verden, og 2) i kraft av å være Guds rikes representant i verden har kirken også *en misjonal-konfronterende funksjon* overfor verden. Jeg har tidligere i artikkelen presisert hva kirkens transformative funksjon handler om, og hva den ikke handler om. Kort og populært sagt kan man si at det mer er snakk om en hjerte-transformasjon mer enn en samfunns-transformasjon. Transformasjonen i et gudsrike-perspektiv handler om at det er mennesker, altså personer som forvandles, ikke samfunnsstrukturer. Når samfunn og strukturer endres som følge av evangeliets påvirkning, er det alltid fordi mennesker i disse strukturene er blitt forandret, får nye idealer og vil gjøre et bedre samfunn. At kirkens misjonalt-transformative oppgave har denne karakteren, har også visse konsekvenser for hva man prioriterer i det menighetsbyggende arbeidet. Forkynnelsen av evangeliet i ord og gjerning til frelse og livsforandring vil naturlig være prioritert framfor politisk samfunnsendring. Det siste – som ikke trenger å være ugjort – vil naturlig komme som en følge av det første.

Parallelt med den misjonalt transformative gjerning kirken har, går alltid den misjonalt konfronterende. Jeg har også tidligere beskrevet hva denne handler om og ikke handler om. Konfrontasjonens karakter er forskjellig sett i et Gudsrike-perspektiv og i et menighetsperspektiv. I førstnevnte perspektiv er det snakk om at gudsopprørets og gudsmotstandernes leder, Satan, er overvunnet og beseiret ved Jesu død og oppstandelse. I det sistnevnte perspektiv er det snakk om at den kristne kirken og den enkelte troende fristes og angripes på forskjellig vis av Satan. Kort sagt kan man si at denne konfrontasjonsdimensjonen handler om at Guds fiende Satan og hans demoniske makter forsøker å rive ned og ødelegge Guds verk i verden – inklusivt den kristne kirke. I Ef 4,10ff. beskriver Paulus hva konfrontasjonen handler om, men også hvilke våpen og virkemidler de

kristne har for å stå imot djevelens angrep. Og noe forenklet kan man si at det finnes tre konfrontasjonsområder (jf. Råmunddal 2010:44–45): Det ene er det som i den missiologiske debatt er blitt kalt «truth encounter», altså forkynnelse og proklamasjon av evangeliets og Bibelens sannheter – som en konfrontasjon med all løgn og usannhet i denne verden. Evangelieforkynnelsen handler på mange måter om å forkynne sannheten for mennesker. Dette handler om den grunnleggende sannheten om Gud, mennesket og hva Gud har gjort for menneskehetens frelse.

Den andre konfrontasjonstypen kan man kalle «kjærlighetskonfrontasjon» – et begrep som fanger opp kanskje det mest sentrale ved kirkens kall og oppgave i lys av Jesu triumf over djevelen og ondskaperen – nemlig at det å vise den samme selvoppofrende kjærligheten i tjeneste for andre mennesker som Jesus viste, er en mektig kraft til å overvinne ondskap i alle dens former. Djevelen og ondskaperen bekjempes ifølge kristen oppfatning ikke gjennom kamp og vold, men gjennom tilgivelse, godhet og kjærlighet. I figur 2 brukes begrepet «demonstrasjon», og her er det snakk om denne kjærlighetens demonstrasjon, det å vise Jesu kjærlighet i praktisk handling. Det nye testamentets betoning av gode gjerninger – handler om dette.

Man kan si at de to nevnte konfrontasjonstypene er «stuerene» i de fleste kirkelige sammenhenger (Råmunddal 2010). Den tredje konfrontasjonstypen – den såkalte «power encounter» – er imidlertid ikke like akseptert verken teologisk eller som praksis. Dette er et område som både i kirkens historie og i dagens praksis i aller høyeste grad er kontroversielt (Hiebert 2000: 251). Allikevel må det sies at denne siden av Gudsríkets konfronterende framtrøden i denne verden – slik dette framtrøer både i Jesu og i kirkens tjeneste, representerer en kraftdimensjon som er innebygget i Gudsríkets særege karakter og vesen. Og denne dimensjonen kan dermed ikke tilsideettes. Og om det gjøres, vil det få alvorlige konsekvenser for både kirkens teologi og dens praksis. Kraftdimensjonen har da også stått sentralt i misjonshistorien helt fra urkirken og fram til i dag, selv om dette er fenomener som spesielt opptrøer i frontlinjene for evangeliet (Engelsviken 1978; 2008, Engelsviken/Moreau 2000 og Engelsviken og Skarsaune 2002).

Fordi dette konfrontasjonsområdet er komplisert og vanskelig å forholde seg til i dag både i teologi og i praksis, bør det stilles bestemte krav til kirkelig praksis (jf. Råmunddal 2010:44–45). Det bør blant annet være krav om en kontekstuell og kulturell tilpasning, krav om kirkelig tilsyn og vilje til åpenhet for å komme menneskers spørsmål og behov i møte. Og når det gjelder spørsmålet om hvordan kirken kan øke beredskapen på dette konfrontasjonsområdet, kan det pekes på behovet for formidling av kunnskap om saken og om tematikken, styrking av den enkelte kristnes personlige spiritualitet og endelig det å gi rom for mennesker med innsikt, erfaring og gaver.

Gudsríkeforståelsens korrigerende og veiledende betydning for kirken

Gudsríkeforståelsen vil også ha en veiledende og korrigerende funksjon for kirken, noe jeg i foregående tekst har forsøkt å vise. Men med utgangspunkt i formuleringen «alle-

rede, men enda ikke» (jf. figur 2) og som kan sies å karakterisere det som preger Gudsrikets tilstedeværelse i verden og i kirken, kan man også beskrive mer konkret noen grunnleggende korrigerende og veiledende prinsipper som kan være viktige for menighetsutviklende tenkning og praksis. Og dette «allerede, men enda ikke»-perspektivet er viktig – ikke bare for hvordan man betrakter og vurderer kirkens og menighetens Gudsrike-representerende oppdrag i verden, men også for hvilken spiritualitet som bør prege kirken eller menigheten.

Det første som bør sies i denne sammenhengen er at det å ha – eller å utvikle – en tenkning og praksis som ivaretar *den bibelske realismen* i synet på forholdet mellom Guds rike, kirken og verden, vil være avgjørende viktig. Dette handler om hvor mye – og eventuelt hvor lite – man kan forvente allerede nå i tiden, hva vi nå kan forvente å se og oppleve av Guds rike – i kirken og i verden. En bibelsk *realistisk* teologi erkjenner og holder fast ved «allerede, men enda ikke»-perspektivet, men uten å ta “himmelen på forskudd”⁶, men også uten å underslå Gudsrikets og kirkens faktiske transformative kraft i verden. Den kristne kirkes historie kan nemlig fortelle at man har hatt lett for å falle i en av to grøfter: Enten tenker man overdrevent åndelig-idealistisk på dette området – eller så tenker man reduksjonistisk. Den åndelige idealismen handler om at man betoner Gudsrikets og Åndens forvandlende og underfullt virkende kraft i og gjennom kirken vektlegges så sterkt at man står i fare for å overbetone en «åndelig virkelighet» som har liten eller ingen kontakt med livets realiteter slik disse faktisk fortoner seg både for troende og ikke-troende. Hiebert (1994:245–246) snakker for eksempel om misforholdet som kan oppstå mellom rapporteringen av mirakuløse helbredelser og realitetene. Reduksjonistisk tenkning og praksis på dette området kan handle om at Gudsrikets og Åndens transformativt virkende kraft har og får så liten plass i den etablerte kirkelige tenkning og praksis at sider ved Gudsrikets transformative virkning både i kirken og i verden bortforklares eller nedtones.

Konklusjon

Denne artikkelens problemstilling har vært hvilke normative føringer for misjonal menighetsutvikling som kan ligge i den nytestamentlige gudsrikeforståelsen. Begrepet normative føringer knyttes til en grunnleggende tenkning om ekklesiologisk normativitet på tre nivåer. De bibelteologiske temaer som beskriver forholdet mellom Guds rike, kirken og verden (jf. figur 2), vil i en slik tenkning være en grunnleggende og styrende del av det som her kalles den ekklesiologiske kjernenormativiteten. Drøftingen av forholdet mellom Guds rike, kirken og verden har vist at Gudsriket og kirken er ikke identiske skikkelser. Gudsriket skaper kirken ved Jesu ord og gjerning, og kirken er et redskap til å formidle

⁶ Uttrykket relaterer til tittelen på boken «Himmelen på forskudd?» som utkom i 1987 og er skrevet av A. Bergem. Boken er et teologisk oppgjør med den såkalte “herlighetsteologien”.

evangeliet og Gudsrikets velsignelse og kraft til verden. Samtidig som Gudsriket, representert ved kirken, virker livsforvandlende (transformativt) på mennesker og samfunn, står både Gudsriket og kirken under konstant konfrontasjon med Satans og den falne verdens krefter. Samtidig som kirken demonstrerer og forkynner evangeliet i ord og gjerning for alle mennesker – opplever den at mennesker både åpner seg og tar imot – og at mennesker avviser og forfølger. Samtidig som at Gudsrikets kraft og velsignelser gjennom kirkens tilstedeværelse og tjeneste virker på underfullt vis både til frelse, gjenopprettelse, livsforvandling og helbredelse, vil kirken alltid måtte forholde seg til at denne synliggjøring av Guds rike gjennom kirken bare er «delvis» og «foregripende» i den nåværende verden.

I artikkelen argumenteres det for at kirkens grunnleggende identitet må knyttes til den teologiske beskrivelsen av hva kirkens natur og oppdrag. Det som kalles den ekklesiologiske kjernenormativiteten kan nemlig hjelpe kirken i dag til å bli mer bevisst på hva det å være kirke/menighet egentlig handler om. En slik bevissthet om egen identitet som kirke vil også kunne være retningsgivende for forståelsen av kirkens misjonale kall og tjeneste i dag – og den vil kunne korrigere oss om vi skulle være i gang med å utvikle noe annet enn nettopp en kristen menighet.

Artikkelens drøfting av hvilken praktisk teologisk betydning «allerede, men enda ikke»-perspektivet har i og for menighetsutviklende tenkning og praksis, viser at det er viktig å holde fast på det vi har kalt den bibelske realismen når det gjelder vår tilnærming til hvor mye – og eventuelt hvor lite – man kan forvente allerede nå å se og oppleve av Guds rikes transformativ kraft i kirken og i verden. Her har jeg advart ikke bare mot at man tenker overdrevent åndelig-idealistisk på dette området, men også mot en reduksjonistisk tenkning. Det argumenteres i artikkelen for en bibelsk realistisk teologi som erkjenner og holder fast ved «allerede, men enda ikke»-perspektivet – på en måte som gjør at man ikke bare unngår å ta “himmelen på forskudd”, men også unngår å underslå Gudsrikets og kirkens nødvendige transformativ kraft i verden.

Litteraturliste

Aalen, S. (1973). Guds kungavälde eller Guds rike? I: *Guds sønn og Guds rike. Nytestamentlige studier*, s. 151–184. Oslo: Universitetsforlaget. (Republisert fra: *Svensk Exegetisk Årsbok* 30 (1965), s. 37ff.).

Arnold, C.E. (1997). *3 Crucial Questions about Spiritual Warfare*. Grand Rapids, Michigan: Baker Books.

Bergem, A. (1987). *Himmelen på forskudd? Oppgjør med framgangsteologien*, Oslo: Luther/Credo.

Dunn, J.D.G. (1977/2006). *Unity and Diversity in the New Testament. An Inquiry into the Character of Earliest Christianity*, London: SCM Press (Third Edition).

Dunn, J.D.G. (1998). *The Theology of Paul the Apostle*, Edinburgh: T&T Clark.

Engelsviken, T. (1978). *Besettelse og åndsutdrivelse – i Bibelen, historien og vår egen tid*, Oslo: Lunde Forlag i samarbeid med Credo Forlag.

Engelsviken, T. and Moreau, A.S. (ed.), (2000). *Spiritual Conflict in Today's Mission. A Report from the Consultation on "Deliver Us From Evil"*, Lausanne Occasional Paper 29, Association of Evangelicals of Africa – Lausanne Committee for World Evangelization.

Engelsviken, T. og Skarsaune, O. (2002). *Spiritual Conflict in the History of the Church. I: Deliver Us from Evil. An Uneasy Frontier in Christian Mission*. A. Scott Moreau, A., Adeyemo, T., Burnett, D.G., Bryant L. Myers, B.L. and Yung, H. (eds.). California: MARC, World Publications Monrovia

Engelsviken, T. (2008). *Spiritual Conflict. A Challenge for the Church in the West with a view to the Future. I: Van Engen, C.E., Whiteman, D., Woodberry, J.D. (eds.): Paradigm Shifts in Christian Witness. Insights from Anthropology, Communication, and Spiritual Power*, Maryknoll, New York: Orbis Books.

Gerhard, F. (ed.), (1971). *Theological Dictionary of the New Testament*, Volume VII, GrandRapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company.

Goppelt, L. (1981). *Theology of the New Testament*. Volume one. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company.

Guder, D. L. (red.), (1998). *Missional Church. A Vision for the Sending of the Church in North America*. Michigan/Cambridge: William B. Eerdmans Publishing Company.

Guthrie, D. (1981). *New Testament Theology*, Leicester: Inter-Varsity Press.

Hiebert, P.G. (1994). *Anthropological Reflections on Missiological Issues*, Grand Rapids, Michigan: Baker Books.

Hiebert, P.G. (2000). *Spiritual Warfare and Worldview. I: Evangelical Review of Theology* 24-3, s. 240–256.

Jørgensen, K. (2004). Trenger kirken omvendelse? På vei mot en misjonal ekklesiologi. I: Engelsviken, T. og Sannes, K.O. (red.): *Hva vil det si å være kirke? Kirkens vesen og oppdrag*. Bind 3 i Ekklesiologi-prosjektet ved Det teologiske Menighetsfakultet, Trondheim: Tapir akademisk forlag.

King, P. (1987). *Leadership Explosion. Maximising Leadership Potential in the Church*. London, Sidney, Auckland, Toronto: Hodder and Stoughton.

Ladd, G.E. (1974/1983). *A Theology of the New Testament*. Grand Rapids, Michigan: William Eerdmans Publishing Company.

Mæland, J.O. (1976). *Riket er nær*. Oslo: Lunde Forlag.

Råmunddal, L. (2010): ”Åndskamp” som teologisk problem og utfordring for kirken. Noen praktisk-teologiske refleksjoner inspirert av Paul Hieberts forståelse av forholdet mellom ”worldview” og ”spiritual warfare”, i: *Halvårstidsskrift for praktisk teologi 2-2010*, ss. 35–47.

Salvesen, R. (2013). Når historien tar slutt – en presentasjon og vurdering av evangelikale endetidssyn med spesiell vekt på tidshusholdingslæren. I: *Forankring og fornyelse. Ansgarskolen 1913–2013*, Schuff, H.M.T., Salvesen, R., Hagelia, H. (red.).

Sandnes, K.O. (1996). *I tidens fylde. En innføring i Paulus’ teologi*. Oslo: Luther Forlag.

Skarsaune, O. (1997). *Troens ord. De tre oldkirkelige bekjennelsene*, Oslo: Luther Forlag.

Van Engen, C. (1991). *God’s Missionary People. Rethinking the Purpose of the Local Church*. Grand Rapids, Michigan: Baker Book House.

Van Gelder, C. (2000). *The Essence of the Church. A Community Created by the Spirit*. Michigan: Baker Book House Company.

Van Gelder, C. (2007). *The Ministry of the Missional Church: A Community Led by the Spirit*. Michigan: Baker Books.

Van Gelder, C. (2009). *The Missional Church & Leadership Formation. Helping Congregations Develop Leadership Capacity*. Michigan and Cambridge: William B. Eerdmans Publishing Company.